

ऑक्टोबर २०२४

मराठी भाषा

आणि साहित्य उपक्रम

अंक १

वृत्तपत्रिका | Newsletter

Issue 1

**Marathi Language
and Literature Initiative**

October 2024

उपक्रमाबद्दल

एका पिढीकडून दुसऱ्या पिढीकडे संक्रमित होणाऱ्या ज्ञानाचे भांडार म्हणजे भाषा. हे ज्ञान लोककथा, लोकगीते, पुराणे, वास्तुकला, दृश्यकला अशा विविध रूपांत अस्तित्वात असते. या विविध रूपांतील ज्ञानाच्या प्रसारात आणि संवर्धनात भाषेची भूमिका महत्त्वाची असते. आजच्या जागतिकीकरणाच्या काळात जसजसे जग अधिकाधिक जवळ येत आहे तसतसे सांस्कृतिक व भाषिक सपाटीकरणही होत आहे. या पार्श्वभूमीवर आपल्या भाषांमधील संस्कृतिसंचित, इतिहास, पारंपरिक ज्ञान यांचा चिकित्सक अभ्यास करणे आणि त्यांचे संवर्धन करणे अत्यंत महत्त्वाचे ठरते.

आजच्या काळात शैक्षणिक अवकाशातून प्रादेशिक भाषांचा वापर आणि त्यांचा अभ्यास हळूहळू लोप पावत आहे. त्यामुळे भाषांचा आणि संस्कृतींचा अभ्यास, तसेच त्यांचे संवर्धन करण्याची गरज ओळखून व्यापक सामाजिक-सांस्कृतिक आणि शैक्षणिक संदर्भात मराठी भाषा-साहित्याच्या जतन-संवर्धनास तसेच मराठीविषयक संशोधनकार्यास प्रोत्साहन आणि पाठिंबा देण्याच्या उद्देशाने फ्लेम विद्यापीठात मराठी भाषा-साहित्यविषयक उपक्रम राबविला जात आहे. मराठी संस्कृती आणि तिचा वारसा यांचा अभ्यासपूर्ण मागोवा घेत, फ्लेममधल्या बहुभाषिक आणि बहुसांस्कृतिक अभ्यासकांना या उपक्रमात सहभागी करून घेऊन मराठी भाषा, साहित्य व संस्कृती यांचा परिचय करून देणे हा या उपक्रमाचा मुख्य हेतू आहे. मराठी भाषेचे अध्ययन-अध्यापन, संशोधन आणि प्रसार या तीन घटकांना केंद्रस्थानी ठेवून, फ्लेममध्ये मराठीविषयक अभ्यासासाठी एक अवकाश निर्माण करण्यासाठी आणि मराठी भाषा-साहित्याविषयीच्या व्यापक चर्चेत योगदान देण्यासाठी हा उपक्रम प्रयत्नशील राहील.

मराठी संस्कृती ही फक्त एकच एक अशी एकसंध स्वरूपाची ओळख नाही. इतर कोणत्याही संस्कृतीप्रमाणेच, ती महाराष्ट्रातील वेगवेगळे समुदाय, भाषा, संस्कृती, परंपरा, श्रद्धा, विचारसरणी आणि इतिहास यांचा संयोग आहे. महाराष्ट्रात नांदत असलेल्या या विविध संस्कृतींचा, परंपरांचा आणि ज्ञानव्यवस्थांचा सखोल अभ्यास आणि परीक्षण करण्यासाठी त्यांच्यासाठी शैक्षणिक अवकाशात स्थान निर्माण करणे हा मराठी भाषा आणि साहित्य या उपक्रमाचा एक हेतू आहे.

About the Initiative

Languages are considered the cultural repositories of knowledge passed down from one generation to the next. These knowledge systems exist in various forms such as folklore, stories, songs, legends, mythologies, and artistic practices. Language plays a crucial role in transmitting and preserving these diverse forms of knowledge. In an era of globalisation, cultural, and linguistic identities are becoming homogenised. Therefore, it becomes crucial to study, preserve, and disseminate the diverse cultures, histories, and knowledge that we carry within us.

Scholarly inquiry into languages from a region and their use in everyday communication is slowly disappearing from academic spaces today. Therefore, recognising the need for the preservation and promotion of languages and cultures, the Marathi Language and Literature Initiative aims to research and promote Marathi language and literature in the broad socio-cultural and educational contexts through various activities at the campus. It seeks to explore the Marathi heritage and culture and introduce it to the multilingual and multicultural audiences at FLAME in an inclusive and enriching environment. Focusing on promotion, research, and pedagogy, the Initiative will ensure that the language and culture have representation in the educational discourse and will maintain a vibrant presence at FLAME.

The Marathi culture, as we know it, is not a homogeneous entity. Like any other culture, it is an amalgamation of different communities, languages, traditions, values, belief systems, histories of people. The Marathi Language and Literature Initiative aims to build a dedicated space within the academic discourse to critically examine the diverse cultures, traditions, and knowledge systems that exist within Maharashtra.

मराठी भाषा: विविध भाषांना आणि संस्कृतींना जोडणारा एक दुवा

भारत देश म्हणजे अनेक भाषांनी आणि संस्कृतींनी डवरलेला एक प्रचंड वटवृक्षच आहे. त्याचीच एक महाराष्ट्राच्या मातीशी नातं सांगणारी शाखा म्हणजे मराठी भाषा. मूळ इंडो-युरोपीय भाषाकुलाच्या इंडो-आर्यन शाखेतली ही भाषा म्हणजे उत्तर आणि दक्षिण भारतातल्या भाषांचा, संस्कृतींचा एक आगळाच मिलाप आहे.

काही अभ्यासकांच्या मते, 'मराठी' या शब्दाचा उगम 'महाराष्ट्री' म्हणजे महान (महा) राष्ट्राची (राष्ट्री) भाषा" असा झाला आहे. तर काहींच्या मते, "मरहट्ट" लोकांची जी भाषा ती 'मरहट्टी' म्हणजेच 'मराठी' असा या शब्दाचा उगम सांगता येईल. १९६० मध्ये महाराष्ट्र राज्याची स्थापना होण्यापूर्वीही 'मराठी' ही एक भाषिक आणि सांस्कृतिक ओळख म्हणून शतकानुशतके अस्तित्वात होती. याचा एक पुरावा सापडतो तो कर्नाटकातील श्रवणबेळगोळ येथील गोमटेश्वराच्या मूर्तीच्या पायाशी सामान्य सन ९८३ मध्ये कोरलेल्या शिलालेखात.

Marathi inscription at the Gomateshwara statue

या दोन ओळींच्या शिलालेखात असं म्हटलं आहे की गंग राजवंशाचे मंत्री आणि सेनापती चावुंडराय यांनी ही मूर्ती बसवली असून, शिवाराची भिंत गंगराजा यांनी बांधली आहे. गमतीचा भाग म्हणजे, या शिलालेखातील पहिली ओळ सामान्य सन ९८३ मध्ये कोरली गेली होती, तर दुसरी ओळ सामान्य सन १११७ मध्ये कोरली गेली होती. दुसरी एक लक्षणीय गोष्ट अशी की, या मराठी शिलालेखातील 'सुत्ताले' हा शिवाराच्या भिंतीसाठी वापरलेला शब्द प्राचीन कन्नड भाषेतून आल्याचं दिसतं, यावरून या दोन भाषांचा आणि संस्कृतींचा पूर्वीपासूनच किती जवळचा संबंध होता हे लक्षात येतं.

खरं तर, मराठीचा इतिहास याहूनही मागे जाऊन पाहता येतो. सामान्य सन ७७९ मध्ये जैन मुनी उद्योतनसूरी यांनी लिहिलेल्या 'कुवलयमाला' या ग्रंथात मराठी माणसांविषयीचा व भाषेविषयीचा एक मजेशीर उल्लेख आढळतो. भारतभर बोलल्या जाणाऱ्या अठरा भाषांचं वर्णन या ग्रंथात येतं, त्यातच 'मरहट्ट' भाषेचा म्हणजेच मराठीचाही समावेश आहे. या वर्णनातल्या पहिल्या ओळीमध्ये 'धट्टाकट्टा, ठेंगणा, सावळ्या वर्णाचा, काटक, अभिमानी आणि भांडकुदळ' असं मराठी माणसाचं वर्णन येतं! तर दुसऱ्या ओळीत त्या काळातील 'मरहट्ट' लोकांच्या भाषेतल्या 'दिण्णले, गहिल्ले' या दोन शब्दांचा उल्लेख आढळतो.

Marathi Language: Bridging Languages and Cultures

We can think of India as a majestic tree of many branches, each of which represents the diverse cultures and languages spoken across the nation. Among these branches is Marathi, a language deeply rooted in the soil of Maharashtra. Though a member of the Indo-Aryan language family, Marathi holds a unique space by intertwining with cultures and languages from both the north and the south.

Some scholars believe that the word 'Marathi' originates from 'mahārāṣṭrī' meaning the language of the great (mahā) nation (rāṣṭrī), while some believe that it originates from 'marahaṭṭī', the language of the 'marahaṭṭa' people. Even before Maharashtra became an official state in 1960, this linguistic and cultural identity existed for centuries. One of its earliest traces can be found in a 983 CE Marathi inscription at Shravanabelagola in Karnataka, at the foot of the Gomateshwara statue.

śrī cāvunḍarājem karaviyaḷem
श्री चावुण्डराजें करवियलें
śrī gaṅgarāje suttāle karaviyaḷe
श्री गंगराजे सुत्ताले करवियले

Gomateshwara Marathi inscription

This two-lined inscription tells us that the statue was made by Chavundaraya, the minister and commander of the Ganga dynasty, while the compound wall was made by Gangaraja. Interestingly, the first line of the verse was carved in 983 CE whereas the second line was found to be carved in 1117 CE. In this Marathi inscription, we find that the word used for compound wall, 'suttāle', is borrowed from Old Kannada, which is indicative of how close these two languages and cultures must have been at the time!

But Marathi's story goes further back. An intriguing mention of the language appears in the 779 CE text, *Kuvalayamālā*, written by Jain monk Udyotansuri. He describes eighteen different languages spoken across India, including 'marahaṭṭa' or Marathi. In the first line of the verse, he paints a lively picture of the *marahaṭṭas*, describing them as 'well built, short, dark-skinned, agile, proud, and quarrelsome!' The second line features two Marathi words, 'diṅṅale gahille', spoken by the *marahaṭṭa* people at the time.

दढमडढ सामलंगे सहिरे अहिमाण कलहसीले य ।

daḍhamadaha sāmalaṅge sahire ahimāṅa kalahasīle ya

दिण्णले गहिल्ले उल्लविरे तत्थ मरहट्टे ॥

diṅṅale gahille ullavire tattha marahaṭṭe

Description of the people of Maharashtra in 'Kūvalayamālā'

महाराष्ट्र एका विशेष कारणाने आगळा ठरतो आणि ते कारण म्हणजे त्याचं भौगोलिक स्थान. उत्तर भारत आणि दक्षिण भारत यांना जोडणारा, तसेच इंडो-आर्यन आणि द्राविडी या भारतातल्या प्रमुख भाषाकुलांना जोडणारा एक महत्वाचा सांस्कृतिक, भाषिक आणि राजकीय दुवा म्हणजे महाराष्ट्र. मराठी भाषा ही गुजराती, हिंदी, बंगाली या तिच्या इंडो-आर्यन भाषाभगिनींशी साम्य दर्शवतेच, पण त्यासोबत ती तिच्या शेजारी असलेल्या कन्नड, तेलुगू या द्राविडी भाषांशीही साम्य दाखवते.

मराठी भाषेचा इतिहास फारच रंजक आहे, तिचा प्रवास महाराष्ट्री प्राकृतपासून दाखवता येतो. मात्र काळाच्या ओघात मराठी भाषेचा ज्या ज्या भाषांशी संपर्क आला, त्या त्या भाषांतील शब्दांना व ध्वनींनाही तिने आपलंसं केलं. तेलुगू, कानडी, फारसी, अरबी, इंग्रजी, पोर्तुगीज यांसारख्या भाषांमधून कित्येक शब्द मराठीमध्ये आले आहेत.

तुम्हाला ठाऊक आहे का, की रोजच्या मराठीत सर्वास वापरल्या जाणाऱ्या 'पगार', 'पाव', 'बेवडा' यांसारख्या शब्दांसह चक्क 'नाही निर्मळ जीवन काय करील साबण' या सतराव्या शतकात लिहिल्या गेलेल्या संत तुकारामांच्या अभंगातला 'साबण'सुद्धा पोर्तुगीज भाषेतून आला आहे?

ज्याप्रमाणे भारत विविध भाषांचा आणि संस्कृतींचा संगम म्हणून ओळखला जातो, त्याचप्रमाणे मराठी हीसुद्धा काही एकच एक अशी एकसंध स्वरूपाची ओळख नाही. महाराष्ट्राच्या विविध भागांमध्ये, त्याचप्रमाणे महाराष्ट्राबाहेरच्या तंजावर, इंदूर, वडोदरा इत्यादी प्रदेशांमध्ये, तेथील वेगवेगळ्या समुदायांमध्ये बोलल्या जाणाऱ्या मराठीच्या विविध बोली आणि संस्कृती आपली स्वतःची वैशिष्ट्यपूर्ण ओळख जपून आहेत. ही सगळी माणसं, त्यांच्या विविध बोली, त्यांच्या संस्कृती एकत्रितपणे मराठीची समृद्ध ओळख घडवतात. सातत्याने बदलत जाणारी मराठी ही एका जिवंत आणि प्रवाही भाषेचं प्रतीक आहे, आणि ती भारताच्या सांस्कृतिक वारशाच्या भव्य वटवृक्षावर इतर शाखांसह जोमाने बहरत आहे.

Maharashtra has always served as a cultural, linguistic, and political bridge between North and South India—Indo-Aryan and Dravidian (two of the main language families in India). Marathi shares traits with its sister languages such as Gujarati, Hindi, Bengali of the Indo-Aryan language family to the north and its neighbours like Kannada and Telugu of the Dravidian language family to the south.

Marathi's evolution is fascinating; we can trace its roots back to Maharashtri Prakrit, a regional variety of Prakrit. However, over the centuries, Marathi has also borrowed words and sounds from various languages it has encountered—Telugu, Kannada, Persian, Arabic, English, and even Portuguese.

Did you know that everyday Marathi words like *pagār* (salary), *pāv* (bread), *bevḍā* (drunkard) and even the word *sābaṅ* (soap)—which Saint Tukaram mentions in his seventeenth century verse '*nāhi nirmaḷ jīvan kāy karīl sābaṅ*' (if your way of living is impure, even soap can't help you)—actually have Portuguese origins?

Just as India is a mosaic of diverse languages and cultures, Marathi too is not a singular identity. You'll find a rich diversity of dialects and cultures, each with its own distinct characteristics and identity, spoken by different communities across Maharashtra and also beyond the state's borders, in places like Thanjavur, Indore, and Vadodara. Together, these people, their voices, and cultures shape the identity we recognise as Marathi. Marathi stands as a testament to a language and culture that continues to evolve, flourishing alongside the other branches of the majestic tree of India's cultural heritage.

लोकगीतांतून क्रांती घडवणारा कवी: शाहीर अण्णा भाऊ साठे

मुंबई म्हटलं की आपल्या डोळ्यांसमोर येते ती झगमगीत, डोळे दिपवणारी, स्वप्न साकार करणारी नगरी. पण या मायानगरीची एक बाजू अशी आहे, जी झगमगणाऱ्या मुंबईचा भाग असूनही काळोखात दडलेली असते. मुंबईत राहणाऱ्या कष्टकरी लोकांच्या जगण्याचं वास्तव आपल्यासमोर आणतात ते शाहीर अण्णा भाऊ साठे. आपल्या [मुंबईच्या लावणीमधून](#) ते मुंबईतल्या जगण्याच्या विषमतेचं भेदक वर्णन करतात:

मुंबईत उंचावरी । मलबार हिल इंद्रपुरी ।
कुबेरांची वस्ती तिथं सुख भोगती ॥
परळात राहणारे । रातदिवस राबणारे ।
मिळेल ते खाऊनी घाम गाळती ॥

तुकाराम भाऊ साठे (१९२० - १९६९) म्हणजेच अण्णा भाऊ साठे यांचा जन्म १ ऑगस्ट १९२० साली सांगली जिल्ह्यातल्या वाटेगावच्या अस्पृश्य मानल्या गेलेल्या मांग समाजात झाला. शाळेत अनुभवाव्या लागलेल्या जातिभेदामुळे लहान वयातच त्यांना आपलं शिक्षण सोडावं लागलं, आणि मग ते आपल्या वडिलांसोबत मुंबईत कामासाठी आले. पोट भरण्यासाठी रखवालदार, हमाल, सफाई कर्मचारी, गिरणी कामगार अशी अनेक प्रकारची कामं त्यांनी केली. मुंबईतच दुकानांच्या पाट्या आणि चित्रपटांच्या जाहिराती पाहत, वाचत ते लिहायला-वाचायला शिकले.

Cover page of the book 'Duniya Don Hatachi' featuring Shahir Anna Bhau Sathe, Shahir Amar Shaikh and Shahir D. N. Gavankar

गिरणी कामगार म्हणून काम करताना कम्युनिस्ट पार्टी आणि इंडियन पीपल्स थिएटर असोसिएशन (इए) या दोन संघटनांशी त्यांचा संबंध आला. या दोन्हींचा प्रभाव अण्णा भाऊंची विचारसरणी आणि रशियन राज्यक्रांती यांनी प्रेरित झाले होते. मार्क्स, एंगल्स,

Shahir Anna Bhau Sathe: The poet who brought revolution through his songs

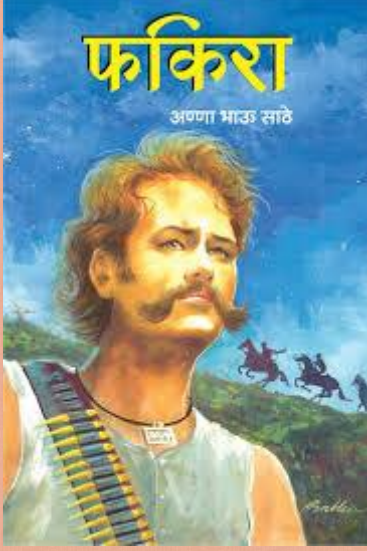
When you think of Mumbai, the city of dreams, you might imagine glitz, glamour, and the promise of success. But what if someone told you there's a different side to this Mayanagari? A side that doesn't sparkle under the city lights? Enter poet Anna Bhau Sathe — a man whose words tore down the romanticised image of Mumbai, revealing the harsh realities faced by the marginalised. Through his powerful *powadas* (ballads) and other works, Anna Bhau painted a vivid picture of a Mumbai marked by deep inequalities. He describes this Mumbai in his [Lavani of Mumbai](#):

In Mumbai high above,
Malabar Hill the heavenly abode
There reside the wealthy,
enjoying their luxuries
In Parel those who dwell,
toil day and night
Eating whatever they earn
with their sweat

Tukaram Bhau Sathe (1920-1969), popularly known as Anna Bhau Sathe, was born on 1st August 1920 in the untouchable Mang community of Wategaon in Sangli district. Anna Bhau, who was forced to drop out of school at an early age due to caste discrimination, came to Mumbai with his father to work as a labourer. He took on various jobs such as a doorman, porter, sweeper, and a mill-worker to make a living. There, he learnt to read and write by reading the hoardings of shops and film posters.

While working in a mill, he got involved with the Communist Party and Indian People's Theatre Association (IPTA) which played a pivotal role in shaping his artistic and ideological journey. IPTA, a nation-wide cultural movement that began with the backdrop of the Second World War and the Indian Freedom Struggle, brought together thinkers, writers, artists, playwrights from across India. They used theatre to reach out to the masses and create social and political awareness. IPTA had a theoretical foundation in the left movement; Anna Bhau too was inspired by the leftist ideology and the Russian revolution. He was deeply influenced by the writings of Marx, Engels, and Lenin, as is evident in his work. Anna Bhau and his associates, representing the music of the working class in the forms of *powadas* and *lavnis*, were provided a platform to communicate with the masses. Along

आणि लेनिन यांच्या विचारांचा त्यांच्यावर मोठा प्रभाव होता, तो त्यांच्या लेखनातूनही प्रकर्षाने जाणवतो. इष्टामुळे त्यांना सामान्य लोकांशी थेट संवाद साधण्यासाठीच एक व्यासपीठ उपलब्ध झालं. १९४४ साली [शाहीर अमर शेख](#) आणि शाहीर द. ना. गवाणकर या आपल्या सहकाऱ्यांसह अण्णा भाऊंनी 'लाल बावटा कलापथका'ची स्थापना केली. भारतीय स्वातंत्र्यलढ्यात आणि संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीमध्ये त्यांचं मोलाचं योगदान होतं. [माझी मैना गावाकडं राहिली](#) हे त्यांचं अजरामर गाणंही संयुक्त महाराष्ट्रासाठीच्या चळवळीच्या पार्श्वभूमीवर लिहिलं गेलं होतं.

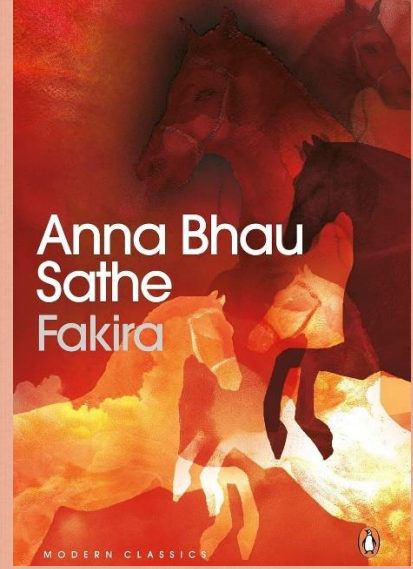

Cover page of 'Fakira'

अण्णा भाऊंनी शालेय शिक्षण घेतलेलं नसतानाही विपुल प्रमाणात लेखन केलं. [फकिरा](#) (१९५९), [वारणेचा वाघ](#) (१९६८), [वैजयंता](#) (१९६१) यांसारख्या पस्तीस कादंबऱ्या; [बरबाद्या कंजारी](#) (१९६०), [कृष्णाकाठच्या कथा](#), [गजाआड](#) यांसारखे तेरा कथासंग्रह, तसंच अनेक नाटकं, लोकनाट्यं, तमाशे, पोवाडे, लावण्या आणि विविध लोकगीतं त्यांनी लिहिली आहेत; त्यांच्या [वैजयंता](#) आणि [फकिरा](#) इत्यादी सात कादंबऱ्यांवर चित्रपटही निघाले. [दौलतीचा राजा](#) हे शेतकऱ्यांना उद्देशून लिहिलेलं शाहीर अमर शेख यांच्या आवाजातलं त्यांचं लोकगीत अजरामर आहे. १९६१ साली त्यांनी केलेल्या सोविएत रशियाच्या दौऱ्यानंतर त्यांचं 'माझा रशियाचा प्रवास' हे प्रवासवर्णन प्रकाशित झालं. एका दलित लेखकाने लिहिलेलं हे पहिलं प्रवासवर्णन होतं. रशियाच्या सामान्य जनतेला एवढ्या मोठ्या प्रमाणात ठाऊक असलेले अण्णा भाऊ साठे हे किंबहुना एकमेव मराठी लेखक असावेत असं म्हटल्यास वावगं ठरणार नाही. त्यांच्या अनेक साहित्यकृती रशियन, जर्मन, पोलिश अशा भाषांमध्ये अनुवादित होऊन भारताबाहेर पोहोचल्या आहेत.

अण्णा भाऊंवर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा मोठा प्रभाव होता. जातिभेदाच्या विरोधातला बाबासाहेबांचा संघर्ष अण्णा भाऊंसाठी खूपच प्रेरणादायी ठरला. [जग बदल घालुनी घाव, सांगून गेले मला भीमराव](#) हे त्यांचं बाबासाहेबांवरचं गीत आजही प्रसिद्ध आहे. सामाजिक न्याय आणि आर्थिक न्याय ह्या दोन गोष्टी परस्परांवर अवलंबून आहेत, असं त्यांचं मत होतं. भांडवलशाही व्यवस्थेत होणाऱ्या कष्टकरी वर्गाच्या शोषणाविरुद्ध, तसेच जातिभेदाविरुद्ध अण्णा भाऊंनी आपल्या साहित्यातून लढा दिला. 'महाराष्ट्राचे मॅक्सिम गॉर्की' म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या अण्णा भाऊंच्या with

his associates of the Marathi *shahir* tradition, poets Amar Shaikh and D. N. Gavankar, Anna Bhau founded *Lal Bavta Kala Pathak* (Red Flag Cultural Organization) in 1944 which played a crucial role in the Indian Freedom Struggle and Samyukta Maharashtra Movement. His immortal song '[Majhi maina gavakada rahili](#)' (My sweetheart stayed in the village) was written against this politically charged backdrop of the Samyukta Maharashtra Movement.

Cover page of the English translation of 'Fakira'

Anna Bhau was a prolific writer despite lacking formal education. His literary works include 35 novels such as *Varanecha Vagh* (1968), *Vaijayanta*, and *Fakira* (1959) (his most celebrated novel which he had dedicated to the mightiest pen of Dr. Babasaheb Ambedkar). He also penned 13 short story collections that include *Barbadya Kanjari* (1960), *Krushnakathchya Katha*, *Gajaaad*, and numerous other plays, *lokanatyas* (folkplays), *tamashas*, *powadas* (ballads), *lavanis* (folk dance of Maharashtra), and folksongs. His novels like [Vaijayanta](#) and *Fakira* have been made into films as well. His song '[Daulaticha raja](#)' (King of wealth) addressing farmers, sung by Shahir Amar Shaikh continues to resonate even today. He visited Soviet Russia in 1961 and documented his experiences in '*Majha Russiacha Pravas*' (My Journey to Russia), making it the first travelogue written by a Dalit author. Anna Bhau Sathe is perhaps the only Marathi author known to the people of Russia. His works have also been translated into Russian, German, Polish, and other languages.

Anna Bhau was deeply inspired by Dr. B. R. Ambedkar's fight against caste discrimination. His famous song '[Jag badal qhaluni qhav, sangun gele mala Bhimrao](#)' (Change the world with a strike, this was the message by Bhimrao) is popular even today. Anna Bhau believed that social and economic

साहित्यात गरिबांच्या आणि शोषितांच्या जीवनातलं वास्तव दिसतं. त्यात जातविषयक आणि वर्गविषयक जाणिवा आहेत. त्यांच्या कथा त्यांच्या जीवनानुभवांवर आणि भोवतालातल्या जगावर आधारित आहेत. समाजात ज्यांच्यावर अन्याय केले गेले, त्यांच्या वेदना, राग आणि जगण्याची जिद्द त्यांच्या साहित्यात उमटते. लेखक म्हणून प्रसिद्धी मिळाल्यानंतरही त्यांनी नेहमीच त्यांच्या साहित्यात प्रतिचित्रित झालेल्या लोकांमध्येच राहणं पसंत केलं. आपल्या एका कथासंग्रहाच्या प्रस्तावनेत त्यांनी म्हटलं होतं, “मी जे जीवन जगतो, पाहतो, अनुभवतो, तेच मी लिहितो. मला कल्पनेचे पंख लावून भरारी मारता येत नाही. माझी माणसं ही वास्तव आहेत नि जिवंत आहेत.”

या वर्षी अण्णा भाऊ साठेंची एकशे चारवी जयंती साजरी केली जात आहे. अण्णा भाऊंच्या साहित्यात समाजपरिवर्तन घडवण्याचं, विषमतेला खतपाणी घालणाऱ्या रूढी-परंपरांना आव्हान देण्याचं सामर्थ्य आहे. आजच्या महाराष्ट्राच्या सामाजिक, राजकीय आणि वाङ्मयीन जडणघडणीत अण्णा भाऊंचं योगदान महत्त्वाचं ठरतंच, पण भारतातील स्वातंत्र्य, न्याय, आणि समता यांसाठीच्या संघर्षातही त्यांचा अत्यंत मोलाचा वाटा आहे.

अण्णा भाऊ साठे यांच्या ‘स्मशानातील सोनं’ या कथेचा इंग्रजी अनुवाद [The Greatest Marathi Stories Ever Told](#) (संपा. - आशुतोष पोटदार, २०२२) या पुस्तकात वाचायला मिळेल. हे पुस्तक आपल्या — फ्लेम विद्यापीठाच्या ग्रंथालयातही उपलब्ध आहे.

Shahir Anna Bhau Sathe

justice were intertwined, and he sought to dismantle both the caste system and the economic exploitation of the poor in a capitalist society. Known as the Maxim Gorky of Maharashtra, Anna Bhau's writings depict the realities of the lives of the poor and marginalised, marked by caste and class consciousness. His stories are inspired by his own life experiences and the world he saw around him, capturing the pain, anger, and resilience of those who had been wronged by society. Despite achieving fame as a writer, he continued to live among the people he wrote about. He wrote in the preface of one of his short story collections, “I can only write about the life I have lived, seen, and endured. I cannot fly with the wings of fantasy. All my characters have been a part of my life. The people I write about are real. They are alive.”

Anna Bhau Sathe's 104th birth anniversary is being celebrated this year. His works were powerful tools for societal change that challenged the social and cultural norms that upheld inequality. They continue to be relevant today. His contributions are immensely valuable to the social, political, and literary fabric of contemporary Maharashtra and his legacy is a part of the struggle for freedom, justice, and equality in the country.

An English translation of one of his stories, ‘Gold from the Graves’, can be found in the edited volume of [‘The Greatest Marathi Stories Ever Told’](#). (Ed. Ashutosh Potdar, 2022). This book is also available in our FLAME Library.

Gappa-Goshti: For Conversational Marathi

We are excited to share that Gappa-Goshti, language sessions for conversational Marathi as part of the Marathi Language and Literature Initiative have commenced from the month of September.

These weekly sessions are designed to help non-Marathi speakers learn the basics of Marathi language and explore the culture of Maharashtra in an engaging and informal space. We're happy to see the enthusiasm for Marathi language and culture in these sessions!

If you are interested in attending these sessions, please reach out to us at:

marathiinitiative@flame.edu.in

Learn Marathi with MLLI

भारी

adj. (slang) amazing, impressive; something of high praise and admiration

/bhārī/

“काय भारी झालंय जेवण!”

kāy bhārī jhālay jevaṇ

“What a fantastic meal!”

Most of us know 'भारी' as meaning 'heavy,' but in colloquial Marathi, 'भारी' isn't just a word—it's an emotion. Whether you're awestruck, admiring someone's artistic talent, or complimenting someone's looks, 'भारी' says it all. This go-to slang for youngsters originates from its other meaning, 'expensive', with likely the implication that if something's pricey, it's bound to be impressive.

Learn Marathi with MLLI